

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У С.А.П. ВОЈВОДИНИ

Година XIX

Нови Сад, фебруар 1970.

Број 2.

САДРЖАЈ

др Бр. Петрић

Вештачење урачунљивости;

И. Тодоровић

Накнада штете неоправдано осу-
ђеним лицима и лицима задржа-
ним у притвору без основа;

Т. Варади

Да ли наше норме о сукобу јурис-
дикција код спорова о чувању
и васпитавању деце пружају до-
вољно заштите југословенском
грађанину?;

М. Ботић

др Вл. Бајер: Југословенско кри-
вично процесно право (приказ);

М. Ботић

др Б. Визнер: Грађанско право у
теорији и пракси (приказ);

Некролози;

Из судске праксе;

Службена саопштења.

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У С.А.П. ВОЈВОДИНИ

Година XIX

Нови Сад, фебруар 1970.

Број 2.

ВЕШТАЧЕЊЕ УРАЧУЊЛИВОСТИ

Урачуњљивост извршиоца кривичног дела је један од битних субјективних елемената кривичне одговорности, јер без урачуњљивости нема, и не може бити, кривичне одговорности. Због тога је питање урачуњљивости извршиоца, било код кривичног дела, битно питање и кривичне процедуре, јер се само у законито спроведеном поступку могу решити сва — па и ово — есенцијална питања од којих зависи правилна и законита одлука у сваком кривичном поступку. Према томе, питање урачуњљивости задире како у материјално тако и у процесно кривично право, што му даје и изузетан значај, а у случају сумње суд питање неурачуњљивости не може решити сам, без садејства психијатра, па је због тога и потпуно разумљиво што је питање вештачења урачуњљивости и било стављено на дневни ред Првог војвођанског неуропсихијатријског симпозијума (Нови Сад, 20—21. јуна 1969. године).

Урачуњљивост је превасходно правна категорија, и то категорија коју психијатрија не познаје, свакако не у оном виду у коме је правници познају и користе. Несумњиво је да унутар појма „урачуњљивост“ постоје елементи из искључивог домена психијатрије, али је зато читава композиција и садржина тог појма различита са правног становишта, а такође различита са психијатријског становишта. Те разлике су и објективан основ за постојање размимоилажења психијатара и правника у неким значајним питањима, када се ради о утврђивању урачуњљивости односно неурачуњљивости или степена неурачуњљивости неког извршиоца кривичног дела.

Правна теорија, а и практично законодавно решење, полази од претпоставке да су сви људи урачуњљиви, па према томе да су и сви извршиоци кривичних дела начелно урачуњљиви, те је, следствено томе, у чл. 6. ст. 1. Кривичног законика и дата негативна формулација урачуњљивости, јер се каже: „Није кривично одговорно лице које је учинило кривично дело у стању трајног или привременог душевног обољења, привремене душевне поремећености или заосталог душевног развоја, уколико услед ових стања није могло схватити значај свога дела или није могло управљати својим поступцима.“ Оваква формулација је и реална и практична, јер би у противном случају

— тј. да је дата позитивна формулација урачуњљивости — суд морао у сваком случају утврђивати да је извршилац кривичног дела — *tempore criminis* — био урачуњљив, а то би представљало безусловну обавезу суда, док је при постојању негативне формулације суд обавезан да утврђује постојање неурачуњљивости или смањене урачуњљивости, али само у оним случајевима када се појави основана сумња у урачуњљивост извршиоца кривичног дела.

Цитирана законска одредба даје неколико елемената на које суд мора дати одговор у сваком конкретном случају, када се постави питање урачуњљивости извршиоца кривичног дела, односно када није извесно да је извршилац кривичног дела — *tempore criminis* — био урачуњљив. Наравно да се при овоме мора увек имати у виду да се урачуњљивост цени у сваком случају у односу на време извршења кривичног дела, а да евентуално наступела неурачуњљивост — по извршењу кривичног дела — има сасвим друге и материјално-правне и процесно-правне реперкусије. Сем тога, посебно је и питање неких стања у односу на која се — према садашњем стању науке — ретроградно не може утврђивати душевно стање извршиоца кривичног дела у моменту извршења кривичног дела.

Као прво питање, на које суд мора дати одговор, када се ради о сумњи на урачуњљивост, поставља се питање утврђивања да ли код извршиоца постоји неко трајно или привремено душевно обољење, душевна поремећеност или стање заосталог душевног развоја. Тек када се утврди евентуално постојање неког од наведених обољења или стање, онда се поставља друго, у суштини битно и одлучујуће питање: да ли је утврђено обољење или стање имало и какав утицај на могућност извршиоца да схвати значај свога дела (интелектуални елеменат урачуњљивост) одиосно на могућност извршиоца да управља својим поступцима (вољни елеменат урачуњљивост). Тек када се све ове чињенице утврде, онда се може одлучивати о томе да ли је одређени извршилац кривичног дела био урачуњљив или није, и тада се може дати одговор на питање да ли је кривично одговоран или није (наравно, под претпоставком да стоје и остали елементи кривичне одговорности). Овде је потребно напоменути да законодавац није поставио интелектуалне и вољне елементе урачуњљивости кумулативно, већ их је поставио само алтернативно, што значи да код урачуњљивог извршиоца кривичног дела мора постојати и способност да схвати значај свога дела и могућност да управља својим поступцима. Ако један од ових елемената недостаје онда се не може радити о урачуњљивом извршиоцу кривичног дела, већ је у питању неурачуњљивост која искључује кривичну одговорност, јер ако се утврди да извршилац кривичног дела због неког душевног обољења или заосталог душевног развоја није могао да схвати значај свога дела или пак да управља својим поступцима, онда је очигледно да се ради о извршиоцу који није урачуњљив, па ни кривично одговоран. У таквим случајевима може се поставити питање

потребе упућивања таквог извршиоца у завод за чување или лечење, уколико стоје основи за примену такве мере.

Посебан елемент урачуњивости, са правног становишта, је стање тзв. „смањене урачуњивости”, који је истакнут у чл. 6. ст. 2. Кривичног законика, где је предвиђена само могућност блажег кажњавања оног извршиоца кривичног дела код кога је урачуњивост — услед душевног обољења, душевне поремећености или заосталог душевног развоја — била битно смањена. Одмах је потребно напоменути да се знатан број тешкоћа појављује баш у случајевима када се ради о смањеној урачуњивости и о њеном степену, односно о питању да ли је смањење урачуњивости било „битно” или није било „битно”, пошто закон респектује само „битно” смањену урачуњивост.

Овај лапидаран осврт на елементе урачуњивости указује на питање која суд мора да расправи и реши, па и утврди, у сваком оном случају када се питање урачуњивости извршиоца кривичног дела постави у кривичном поступку. Без даљег је јасно да се та питања не могу решавати без активног учешћа психијатара — као вештака, јер суд није овлашћен — све и када би судија имао одговарајућа знања из области психијатрије — да самостално утврђује постојање или непостојање урачуњивости. Ово стога што је у Законнику о кривичном поступку изричито предвиђено да ће суд, ако се појави сумња да окривљени болује од душевне болести која искључује или смањује његову урачуњивост **НАРЕДИТИ** да га прегледају један или два лекара психијатра (чл. 237. ст. 1. ЗКП). Из овакве стилизације ове законске одредбе несумњиво произилази да је у случају сумње у урачуњивост окривљеног обавезно одређивање прегледа окривљеног и то искључиво од стране лекара-психијатра. То је једини случају у Законнику о кривичном поступку да се изричито наводи одређена врста стручњака који мора бити одређен као вештак, а то даље значи да се ни под којим условима не може такво вештачење извршити путем неког другог лекара, без обзира на његову стручност. Овакво решење питања вештачења истовремено указује и на чињеницу да је законодавац хтео да искључи сваку могућност површног или недовољног стручног решавања питања урачуњивости, што несумњиво обавезује суд, а и досадашња судска пракса показује да се судови у том правцу нису колебали.

Полазећи од негативне формулације урачуњивости, а пошто смо сигурни ко је надлежан да — у случају сумње, врши вештачење у том правцу — поставља се озбиљно питање: када ће сумња у урачуњивост окривљеног бити таквог интензитета да се мора одредити вештачење? Даље, ко је тај који ће утврдити да ли таква сумња постоји, да ли је она објективна, да није у питању, можда, симулација у циљу одуговлачења кривичног поступка или да се ради о процедуралним триковима одбране окривљеног? Постављајући ова питања, одмах се срећемо и са израженом тенденцијом „психијатризације” кривичног поступка, односно злоупотребе права одбране окривљеног.

Када смо споменули термин „психијатризација” кривичног поступка, дужни смо да напоменемо да се тај термин може двојако схватити. Као прво, он може означавати и садржавати у себи израз одређених тенденција у науци да се психијатријски третман и опсервације, шире или уже, обавезно уведу у сваки кривични поступак, без обзира да ли постоји сумња у урачунљивост окривљеног или не. Питања у вези оваквог схватања термија „психијатризације” су потпуно ван домена наших садашњих разматрања, и у том смислу се тај термин и не користи. Термин „психијатризација” треба у овом контексту узети као „вулгарну психијатризацију”, и мислимо да се баш овим термином мора извршити дистинкција „психијатризације”, као научне тенденције, од „психијатризације” као злоупотребе психијатрије у кривичном поступку. Према томе, „психијатризација” се, у вези теме која је пред нама, схвата само као „вулгарна психијатризација”, као злоупотреба права одбране окривљеног у кривичном поступку. Несумњиво је да има изражених тенденција „вулгарне психијатризације”, само је питање како се тим тенденцијама супроставити и ефикасно их сузбијати, наравно не доводећи у питање одређивање психијатријског вештачење у оним случајевима када је то фактички потребно или и неопходно.

Пошто се у случају сумње у урачунљивост окривљеног, мора одредити вештачење путем лекара — психијатра, то се у кривичном поступку доста често одређује вештачење урачунљивости окривљеног и без стварне потребе, без објективних основа сумње у урачунљивост окривљеног. Напред је речено да суд, односно судија или судско веће, није овлашћено да оцењује и утврђује да ли је окривљени урачунљив или неурачунљив, већ да то питање мора утврдити искључиво путем вештака, лекара-психијатра, па онда долазимо до парадоксалне ситуације да се вештачење одређује, и спроводи, у неким случајевима, и пре но што би била утврђена сумња у урачунљивост окривљеног. То значи, да се одређује вештачење а нема ни реалне ни законске основе за одређивање вештачења, јер нема сумње у урачунљивост окривљеног. Овде треба имати у виду да суд (под термином „суд” подразумева се: истражни судија, судија појединац општинског суда, веће општинског или окружног суда), мада није овлашћен да сам утврђује урачунљивост или неурачунљивост, може и мора да утврди постојање сумње у урачунљивост, јер тек постојање те сумње представља законску претпоставку за одређивање вештачења. Ако суд не утврди постојање сумње у урачунљивост, онда нема ни потребе а ни законског основа за одређивање вештачења. Ако суд без утврђене сумње у урачунљивост одређује вештачење, онда је тиме своју обавезу на утврђивање сумње у урачунљивост окривљеног пребацио на вештаке-психијатре, а тиме је и избегао обавезу коју он по закону несумњиво има. Тек када суд утврди постојање сумње у урачунљивост окривљеног, односно када утврди да постоји сумња да окривљени болује од неке душевне болести,

да постоји нека душевна поремећеност или заостали душевни развој који би могао имати утицаја на свест и вољу окривљеног, тек онда се може одређивати вештачење путем лекара-психијатра.

Наравно, питање је како и на који начин може суд утврђивати постојање сумње у урачунљивост окривљеног, односно степена извесности да би се та сумња могла сматрати довољном за одређивање вештачења. У низу спорних случајева та сумња, односно одређени степен сумње, може се лако утврдити било постојањем неких ранијих лекарских налаза, чињеницом да је окривљени био раније лечен у некој душевној болици, отпусном листом из ЈА — где се наводе основи неспособности за службу у ЈА и томе слично. Међутим, ипак неки случајеви — а тих баш није мали број — захтевају другачији прилаз, јер нема неких објективних елемената који би оправдавали сумњу у урачунљивост окривљеног, а баш у таквим случајевима и долази до ситуације које смо назвали „вулгарном спихијатризацијом”. Како те дилеме избећи, и наћи одговарајућу меру у оцени потребе за психијатријским вештачењем? Мислимо да се у таквим случајевима суд мора поставити објективније и ригорозније, па предузети на себе да са одговорношћу одреди и утврди да ли постоји сумња у урачунљивост окривљеног и на основу утврђене сумње да поступи на одговарајући начин, а за то постоје и реалне и законске могућности.

На основу чл. 160. ст. 1. Законика о кривичном поступку истражни судија је дужан да, пре окончања истраге, прибави потребне податке и о личности окривљенога. Које и какве податке ће истражни судија прикупити, то зависи од оцене истражног судије, али је несумњиво да се ти подаци о личности окривљеног могу поуздано користити при оцени да ли је урачунљивост у питању. Ако из прикупљених података произилази да је окривљени у средини у којој живи и ради, у којој се креће током слободног времена и са којом је у контакту поступа у складу са понашањем и држањем одговарајућим тој средини, да није показивао склоности ка ексцесима односно да није био изразито упадљивог понашања, онда је тешко прихватити да би урачунљивост таквог окривљеника могла да буде доведена у питање самом изјавом окривљеног „да му нешто зуји у глави” или „да му се нешто мути у глави” или томе слично, каквих је случајева било у пракси. То значи да је прва оцена о томе да ли је урачунљивост окривљеног у питању искључива дужност суда, и да се не може олако одређивати вршење вештачења путем лекара-психијатра у сваком случају.

Тек ако има објективних основа за сумњу у окривљеникову урачунљивост, онда се може кренути један корак даље. Тај би корак био верифицирање сумње у урачунљивост путем стручњака. Ово стога, што би сумња, у коју је доведен суд у погледу урачунљивости, била само једна лична сумња, са већим или мањим степеном извесности, али се та сумња свакако мора и стручно верифицирати пре доношења одлука о томе да

ли је потребно комплетно психијатријско вештачење, са свим оним што је уз њега везано (ангажовање лекара-психијатара за посматрање, одуговлачење кривичног поступка, заузимање места у установи где се врши посматрање, материјални трошкови итд.). Верифицирање сумње требало би да се изврши амбулантним прегледом окривљеног од стране лекара-психијатра (било у здравственој установи, било у суду — према оцени лекара) који би у знатном броју случајева — и након таквог прегледа — могао са извесношћу да утврди да ли се ради о случају који захтева детаљније посматрање односно комплетно вештачење, или се ради о случају који не изазива сумњу уопште у урачуњливост (тј. да ли се ради о симулацији, или пак о стању које је психијатријски банално и без икаквог могућег утицаја на урачуњливост). Тим путем би се искључио извесан број сумњивих случајева из ситуације да се одређује вештачење без реалне потребе и потпуно сувишно за сврху кривичног поступка.

Елиминацијом несумњивих случајева остали би, за комплетно психијатријско вештачење, само они случајеви где је питање урачуњливости стварно спорно и где је мишљење психијатра — након комплетног посматрања — неопходно, наравно после одговарајућег третмана. Само у таквим случајевима било би оправдано доносити наредбу о одређивању психијатриског вештачења.

Тек пошто би се изложеним поступком дошло до доношења одлуке о томе да је комплетно психијатријско вештачење неопходно, онда долази у први план однос вештак — суд. Када се говори о односу вештак — суд, онда се има у виду питање: шта је дужност вештака и какав је однос суда према мишљењу вештака.

Дужност вештака је, начелно узето, да одговори на она стручна питања која су суду неопходна да би суд у потпуности утврдио чињенично стање, као основ за одлуку у одређеном кривичном поступку. Наравно да то претпоставља и обавезу суда да вештаку одреди круг питања која су од значаја за судску одлуку — везану уз вештачење, и да му пружи и све оно што му је потребно ради давања мишљења. Ограничавајући вештачења само на психијатријско вештачење очигледно је да је круг питања, које суд може поставити лекару психијатру — увек и искључиво — ограничен одредбама чл. 6. ст. 1. и 2. Кривичног Законика. Наиме, суд може тражити да вештак утврди да ли окривљени болује од неког трајног или привременог душевног обољења, привремене душевне поремећености или је заосталог душевног развоја, па ако се утврди да постоји неко обољење односно да постоји заостали душевни развој, да ли постојеће обољење или стање има и да ли је имало утицаја на срест и вољу окривљеног у време извршења кривичног дела. Тиме је круг питања, која се могу поставити и на која треба дати одговор, затворен. Наравно да на први поглед то изгледа релативно једноставно — а са становишта постављања питање

и јесте једноставно — али у пракси није једноставно у погледу давања одговора, јер постоји низ питања која психијатар мора претходно решити, како би могао дати одговор на основно питање, но то је већ ствар психијатријског аспекта овог питања.

Суд не може одређујући вештачење, а да вештаку не стави на располагање све оне податке који би могли бити од утицаја, значаја и помоћи за доношење мишљења по предмету вештачења. То значи да суд мора вештаку безусловнo ставити на расположење све списе, материјале, податке, доказе и чињенице прикупљене током кривичног поступка, јер суд не може унапред знати (а често уопште не зна) који ће елеменат или податак бити од значаја, можда од одлучујућег значаја, за формирање мишљења вештака. Ово стога што за сваки конкретан случај подаци, обавештења и докази могу имати одређен значај имајући у виду радњу извршења која је предмет кривичног поступка. Ради се, наиме, о томе да урачунљивост једног окривљеника може бити потпуна, и поред постојања обољења или стања из чл. 6. ст. 1. Кривичног законика, и то у односу на једно одређено, или одређену групу, кривичних дела, а да је смањена или потпуно искључена у односу на друго кривично дело или врсту кривичних дела. На пример, сексуални манијак могао би да буде урачунљив у односу на кривично дело пљачке и слично, али је то потребно утврдити имајући у виду радње извршења. Због тога је неприхватаљива пракса — која је сада већ све ређа — да се списи предмета, у односу на које се врши вештачење, не достављају вештаку, односно установи која врши вештачење, јер су они неопходно потребни, као што би се вештаку саобраћајном инжењеру морао ставити на располагање аутомобил код којег треба да се утврди исправност механизма за кочење. То значи да је достављање свих списа података и потребних обавештења — *conditio sine qua non*.

Пошто одређени вештак — психијатар добије све што му је потребно за вештачење и обави вештачење, дужан је да да своје мишљење и њиме одговори на питања која су му постављена, а напред је већ речено која му се питања објективно, с обзиром на законске одредбе, могу поставити. Наравно, питање је да ли вештак у сваком случају може бити аподиктичан и пружити суду готову формулу урачунљивости или неурачунљивости? Очигледно је да то није могуће у сваком случају, јер лекар-психијатар не располаже ни аналитичком вагом ни рентген апаратом, да би могао дати егзаткне формуле, графиконе или снимке, а нарочито треба уважити и чињеницу дефицитарности психијатријске методологије. Наравно да има случајева где ће вештак бити у могућности одређено и сигурно да се изјасни било у прилог урачунљивости било неурачунљивости, али су то ипак ређе ситуације, а тако евидентне ситуације нису — у крајњој линији — нити спорне.

Шематски узето, вештак треба да се изјасни о томе да ли код окривљеног постоји неко обољење или стање наведено у чл. 6. ст. 1. Кривичног законика, и да према томе одреди да ли

та, и таква, ситуација има утицаја на урачуњљивост, тј. на свест и вољу окривљеног односно да ли је имала у тренутку извршења кривичног дела. Тиме је задатак вештака извршен наравно уколико је вештак могао тако једноставно да одреди обољење или стање и његов утицај на свест и вољу окривљеног у време извршења кривичног дела. Поставља се питање да ли вештак увек може, односно да ли је у могућности, да се одређено изјасни о свим питањима одлучним за одређивање стања и степена свести односно могућности воље извршиоца кривичног дела у време извршења кривичног дела, имајући у виду савремена достигнућа науке. Наравно да је и вештак дужан да укаже суду на елементе који онемогућавају изричито тврђење у одређеном правцу, имајући у виду конкретан случај и могућности за одређивање извесних елемената који би били од значаја за давање мишљења.

Међутим, основни проблем и није у томе да ли је теже или лакше утврдити постојање неурачуњљивости у одређеном случају, већ је проблем знатно сложенији када се ради о томе да је утврђено обољење или стање споменуто у чл. 6. ст. 1. Кривичног законика, али то није потпуно искључило урачуњљивост, што значи да се ради о умањеној урачуњљивости, споменутој у чл. 6. ст. 2. Кривичног законика. Пошто закон респектује само БИТНО смањену урачуњљивост, то је најважније питање где је та граница између „обично” смањене урачуњљивости и „битно” смањене урачуњљивости. Очигледно је да се ту ради о једном врло суптилном питању које се може решити само веома брижљивом, минuciозном и темељном анализом одговарајућег случаја. Због тога се дивимо вештаку који је, у једном случају, дао мишљење да је урачуњљивост окривљеног била смањена „... до границе битног, али не и преко тога”, што би указивало на постојање неке фиксно одређене границе, која је у конкретном случају достигнута али није прекорачена. Јасно је да се овакво разграничавање не може захтевати од психијатра, али је несумњиво и то да је једино психијатар тај који може дати ауторитативно мишљење о постојању смањене урачуњљивости и о степену тог смањења, а на који начин ће он томе приступити зависи од његовог стручног знања, степена савесности, научне акрибије и лекарске етике, имајући у виду елементе којима располаже за конкретан случај.

Посебно је питање разграничавање интелектуалних и вољних елемената урачуњљивости и утврђивање постојања евентуалног интелектуалног елемента као очуваног и несмањеног, а вољног као девијантног или одсутног, као и обротно. Код таквих ситуација вештак-психијатар је дужан посебно да образложи на основу чега налази да је, на пример, окривљени био свестан значаја своје радње (дакле да је интелектуални елемент нетакнут) а да није био способан да управља својим поступцима (дакле да је вољни елемент одсутан), односно да је могућност управљања поступцима била смањена, било битно или небитно. Код оваквих случајева, које сматрамо за најком-

пликованије, вештачење треба да постигне највиши могући ниво, јер ће само на тај начин одговорити својој сврси.

Коначно, посебно је питање односа суда према налазу и мишљењу вештака — психијатра, односно питање да ли вештак у таквим случајевима „пресуђује“, како се то понекад наводи и тврди. Психијатријско вештачење није, по својој суштини и процесно-правном положају односно третману, ни у чему различито од било ког другог вештачења које се спроводи у кривичном поступку. Ово стога што се у свим случајевима вештачења путем одговарајућих стручњака утврђују чињенице које су од значаја за кривични поступак, а за чије разјашњавање и утврђивање суд није овлашћен јер не поседује одговарајућа стручна знања или пак нема могућности за такво утврђивање. Принципијелно, са процесно-правне стране, нема никакве разлике између налаза стручњака за дактилоскопију (који је утврдио идентичност папиларних линија фиксираних на лицу места извршења кривичног дела са папиларним линијама одређеног лица) и налаза лекара — психијатра (који је утврдио да неко лице болује од одређене душевне болести и да је због тога било неспособно да схвати значај свога дела и да управља својим поступцима у време извршења кривичног дела, тј. да је било нерачунљиво). Разлика је, изгледа, само у психолошком прилазу оцени тих налаза, имајући у виду да стручњак за дактилоскопију (или било који други стручњак који располаже егзактним методама у свом раду) по природи ствари може — и мора — да буде децидиран, док психијатар може то само понекад. Наравно да је и материја којом оперишу психијатри таква да није увек подложна логичким операцијама, које су својствене правницима, јер понекад у налазу и мишљењу лекара психијатра има таквих елемената који одударају од логике свакодневне стварности која је правницима ближа од компликованих елемената психијатријских анализа, што је и потпуно разумљиво када се има у виду да психијатар баш и оперише у домену девијација несвакодневног, необичног и патолошког. Због тога би психијатри требали увек да настоје своје мишљење, и коначан налаз, тако образложити да оно буде јасно и прихваћиво, што наравно није увек лако постићи, али је свакако могуће.

Када се говори о везаности суда за мишљење вештака, онда се одмах мисли и на питање да ли вештак у таквим случајевима „пресуђује“, као што је и напред наведено. У том правцу је ситуација истоветна као и у односу на процесно-правни положај било ког вештака. Увек је суду остављено да „пресуђује“, односно увек „пресуђују“ чињенице, а мишљење вештака само или негира или потврђује неку чињеницу коју суд треба — уколико је несумњива — да респектује. Ни у овом правцу нема никаквих разлика у односу на било коју врсту вештачења, јер је суд дужан да цени сваки доказ по свом слободном уверењу и да тај доказ или прихвати или одбаци. Било да доказ прихвати било да га одбаци су је увек

дужан да детаљно образложи због чега је доказ прихватио, односно због чега га није прихватио. Наравно да слободно судијско уверење не може да се креће у области самовоље, већ је то уверење везано објективном стварношћу, објективним друштвеним условима и кретањима и наравно несумњивим достигнућима савремене науке, а то су и ограничења слободног уверења. Према томе, само у тим границама, начелно узето, суд може да не прихвати налаз и мишљење вештака лекара — психијатра, али је тада у ситуацији да затражи мишљење или од другог, или других вештака, или пак да затражи супервештачење. Ово стога што суд није овлашћен да сам утврђује на други начин неку чињеницу коју је вештак на неки начин презентирао суду, јер суд нема та посебна знања. Будући да је и питање урачунљивости или неурачунљивости чињеница, која се утврђује на одређен начин, то се та чињеница мора несумњиво утврдити на начин прописан одговарајућим законским одредбама. Тек када се та чињеница на такав начин, и несумњиво утврди, тек онда се она може узети у обзир при доношењу судске одлуке.

Наведена излагања не претендују ни на потпуност ни на свеобухватност у односу на проблем који третирају, већ су она само покушај да се, на одређен начин, презентирају питања која су од интереса не само за правнике већ и за психијатре, а која с обзиром на нужну сарадњу представљају заједнички интерес, како би се у будуће та сарадња што успешније одвијала и напредовала у сваком правцу.

др Бранко Петрић

НАКНАДА ШТЕТЕ НЕОПРАВДАНО ОСУЂЕНИМ ЛИЦИМА И ЛИЦИМА ЗАДРЖАНИМ У ПРИТВОРУ БЕЗ ОСНОВА

У пракси наших судова, као уосталом и у правосудју других земаља, догађа се да неко лице, стицајем одређених околности, буде неоправдано осуђено или без основа лишено слободе и задржано у притвору дуже или краће време, а да затим буде ослобођено од оптужбе односно да против њега буде обустављен кривични поступак. Нема сумње да таква лица, услед тога, трпе имовинску (материјалну) и неимовинску (моралну) штету.

Устав СФРЈ који је ступио на снагу 7. априла 1963. године („Сл. лист СФРЈ” бр. 14/63) у чл. 50. ст. 6. прописује „да лице које је неоправдано осуђено за кривично дело или је без основа лишено слободе има право да из друштвених средстава добије накнаду штете која му је тиме причињена.”

Устав, као што се види, не прави разлику између имовинске и неимовинске штете. То значи, да би се законом могла установити накнада и једне и друге.

Међутим, Законик о кривичном поступку, преузимајући у начелу уставни принцип о накнади штете неоправдано осуђеним лицима и лицима без основа задржаним у притвору, у чл. 8. и 500. признаје оштећенима само право на накнаду имовинске штете.

Према томе, док не дође до измена наведених законских прописа, а о томе се води дискусија у одговарајућим телима Савезне скупштине, оштећени могу захтевати само накнаду имовинске штете.

Шта је то имовинска штета и у чему се она састоји.

Штета је свако оштећење које неко лице трпи на свом правно заштићеном добру. То оштећење може се састојати било у умањењу постојеће имовине (стварна штета) било у спречавању да се имовина увећа, да се оствари добит која би се у нормалним условима постигла (изгубљена добит). И у једном и у другом случају овде се ради о имовинској (материјалној) штети, чију накнаду и предвиђају наведени законски прописи.

У пракси оштећени постављају захтеве за накнаду штете разне врсте. Земљорадници, на пример, траже накнаду штете коју су претрпели услед тога што нису могли убрати усева па су им прспали, као и накнаду што нису могли радити па нису могли остварити зараду, коју би иначе постигли, да нису били у затвору. Лица у радном односу истичу захтев за накнаду разлике у личном дохотку, јер би, да су радили-учествовали и у расподели променљивог дела личног дохотка. Даље, они траже накнаду за неискоришћени годишњи одмор и тд. Приватни превозници, занатлије и домаћице такође траже накнаду претрпљене штете и изгубљене добити. Поред тога, готово сви траже накнаду издатака за бранилачке услуге, затим трошкове које су чланови њихове породице имали долазећи им у посету и шаљући им пакете са животним намирницама.

Најзад, посебну ставку представљају захтеви који се односе на накнаду штете због психичких патњи, изгубљеног угледа и тд. (т. зв. неимовинска штета).

Оштећени, дакле, траже накнаду штете по разним основама.

Законик о кривичном поступку („Сл. лист СФРЈ” бр. 50/67) посвећује читаву XXXII главу процедуре за остваривање овог права.

На питање *кад се сматра да је једно лице неоправдано осуђено*, Законик о кривичном поступку даје одговор у чл. 500. и прописује да се „сматра да је лице неоправдано осуђено:

— ако је правноснажном пресудом било осуђено па је доцније поводом понављања кривичног поступка дозвољеног у његову корист, нови поступак правноснажно обустављен;

— у свим случајевима када је правноснажно осуђено лице доцније правноснажном пресудом ослобођено од оптужбе, или је правноснажном пресудом оптужба одбијена, изузев случаја када је оптужба одбијена због тога што није било предлога или одобрења за гоњење, или што је приватни тужилац одустао од гоњења, или што суд није био надлежан.”

Међутим, Законик даље прописује у истом законском пропису, да могу бити испуњени горе наведени услови, па да осуђени ипак нема право да захтева накнаду штете. То бива:

— ако је осуђени својим лажним признањем или на други начин намерно проузроковао своју осуду;

— ако против првостепене пресуде којом је осуђен, није изјавио жалбу, или се одрекао или одустао од жалбе.

Наравно, лажно признање, намерно проузроковање осуде и некоришћење права на жалбу не сме бити изнуђено силом, претњом, обманом или сличним средствима којим се утиче на вољу и поступак осуђеног лица.

Ко је овлашћен да тражи накнаду штете.

Накнаду штете има право да тражи неоправдано осуђено лице, а после његове смрти — његов брачни друг и његови сродници које је он по закону био дужан да издржава, али само уколику им је услед неоправдане осуде било ускраћено издржавање.

Дакле, за брачног друга неоправдано осуђеног лица, после његове смрти, не постављају се никакви услови да би могао остваривати право на накнаду штете, док се за његове сроднике траже ови услови:

— да је неоправдано осуђени те сродник био дужан по закону да издржава (напр. малолетна деца и родитељи без средстава и неспособни за привређивање), и

— да је овим сродницима услед неоправдане осуде било ускраћено издржавање.

Са неоправдано осуђеним лицима изједначена су и лица која су без основа била задржана у притвору чл. 507. ЗКП).

Све напред наведене околности морају бити утврђене у поступку.

У ком се року подноси захтев за накнаду штете.

Рок за подношење захтева за накнаду штете за неоправдано осуђена лица и лица која су она по закону била дужна да издржавају износи годину дана рачунајућј од правноснажности пресуде којом је неоправдано осуђени ослобођен од оптужбе или којом је против њега оптужба одбијена, односно од дана правноснажности решења којим је поступак обустављен.

Сродници о којима је реч немају право да траже накнаду штете за живота неоправдано осуђеног, већ једино после његове смрти, али и за њега и за њих тече рок од године дана

истовремено. Ако он умре док тече овај рок од године дана, а није поднео захтев за накнаду штете, наведени сродници имају право да поднесу захтев до истека тога рока. Уколико то не учине наступа застарелост. Ако је осуђени поднео захтев за живота па после тога умре, онда ови сродници могу продужити поступак за остваривање захтева у року од три месеца од дана смрти неоправдано осуђеног и то само у границама раније постављеног захтева. Подношењем захтева надлежном органу управе застарелост се прекида.

Ако се неоправдано осуђено лице одрекло захтева за накнаду штете, захтев се после његове смрти не може поставити.

Који су органи надлежни да одлучују о накнади штете

О накнади штете одлучује републички односно покрајински орган управе надлежан за послове правосуђа или врховни суд републике односно аутономне покрајине.

Наиме, овлашћено лице, ако жели да оствари захтев за накнаду штете, мора се најпре обратити републичком односно покрајинском органу управе надлежном за послове правосуђа ради споразумевања о постојању имовенске штете, врсти висини њене накнаде. Ако до споразума дође, онда овај орган издаје налог за исплату суме која је споразумом утврђена. Ако до споразума не дође или ако поменути орган управе по постигнутом споразуму у року од месец дана по пријему захтева не достави решење овлашћеном лицу, оно има право да се својим захтевом обрати суду који је изрекао ранију првостепену пресуду односно суду који је донео решење о притвору (чл. 502. в. чл. 507. ЗКП).

На основу поднетог захтева суд прикупља доказе који су потребни за одлуку о оправданости захтева и висини штете. Пошто спроведе потребне извиђаје и прикупи доказе суд позива подносиоца захтева да у року од 8 дана прегледа списе и образложи свој захтев. Од воље подносиоца захтева зависи да ли ће по овом позиву суда поступити или не. Кад протекне рок од осам дана, суд доставља списе са захтевом Врховном суду републике одн. покрајине на одлуку.

Врховни суд, уколико не одбаци захтев као неблаговремен, очигледно неоснован или од неовлашћеног лица поднет, одређује јавну расправу. На јавној расправи којој присуствују републички односно покрајински јавни правобранилац и подносилац захтева, суд решењем одлучује о оправданости захтева, врсти и висини накнаде штете.

Против решења врховног суда може се изјавити жалба Врховном суду Југославије.

Правноснажно решење којим се одређује накнада штете врховни суд доставља републичком органу за правосуђе односно покрајинском извршном већу ради исплате досуђене штете.

На овај начин окончава се поступак за накнаду штете због неоправдане осуде или неоснованог задржавања у притвору.

Институти слични институту о накнади штете неоправдано осуђеним лицима.

По Уставу, као што је већ речено, лице које је неоправдано осуђено за кривично дело или је без основа задржано у притвору, има право на накнаду штете коју је због тога претрпело.

Привредни преступи и прекршаји нису кривична дела, али под одређеним условима, неоправдано кажњени за привредни преступ односно прекршај имају право на накнаду штете односно на повраћај новчане казне коју су неоправдано уплатили.

Наиме, по Закону о привредним преступима („Сл. лист СФРЈ” бр. 25/65 и 42/69) „правно или одговорно лице које је неоправдано осуђено на новчану казну може захтевати повраћај исплаћеног износа новчане казне” (чл. 123). Да ли је, пак, једно лице неоправдано осуђено и овде се сходно примењују правила Законика о кривичном поступку.

О захтеву за повраћај исплаћеног износа одлучује виши привредни суд или Врховни привредни суд зависно од тога да ли је новчана казна наплаћена у корист републичког односно покрајинског буџета или у корист буџета федерације.

Ако је одлуку донео виши привредни суд против ње се може уложити жалба Врховном привредном суду у року од осам дана по пријему исте.

Повраћај наплаћене новчане казне врши друштвено-политичка заједница у чији је буџет унета.

Овде се, дакле, не ради о накнади штете због неоправдане осуде као у кривичном поступку, већ о повраћају наплаћене новчане казне, на коју је неко лице неоправдано осуђено.

До неоправдане осуде може доћи и у прекршајном поступку.

Основни закон о прекршајима („Сл. листу СФРЈ” бр. 26/65 и 15/67) у свом чл. 156. прописује да:

„Лице кажњено у прекршајном поступку затвором има право да од државе захтева накнаду имовинске штете коју је претрпело услед неоправданог кажњавања:

— ако је у случају поништаја правоснажног решења или ако је у случају укидања правоснажног решења поступак против њега правоснажно обустављен услед тога што је установљено да дело није прекршај, или

— што нема доказа да је учинио прекршај, или

— што постоје основи који искључују одговорност учиниоца за прекршај.

Право на накнаду има и лице против кога је решење о прекршају извршено пре правоснажности”.

Међутим, као и у кривичном поступку и овај законски пропис предвиђа да:

„Накнади нема места ако кажњени против решења о прекршају није употребио жалбу, као и онда ако је својим лажним признањем или иначе својим држањем у прекршајном поступку проузроковао кажњавање”.

Захтев за накнаду штете подноси се републичком односно покрајинском секретаријату за финансије у року од 30 дана од дана правноснажности решења о обустављању поступка. Овај рок је преклузиван.

Орган управе надлежан за послове финансија може усвојити захтев а може га и одбити у целини или делимично. Ако га одбије или у року од два месеца не донесе решење о захтеву, тражилац може остваривати свој захтев код суда у року од 30 дана рачунајући од дана саопштења решења односно по протеку поменутог рока од два месеца.

Као што се из напред изложеног види, право на тражење накнаде имовинске штете признаје се само онда ако је неко лице у прекршајном поступку неоправдано кажњено затвором а не и новчаном казном. Ако је у питању новчана казна онда се тражи њен повраћај, уколико је испашена.

На почетку ових излагања нагласили смо да се води дискусија о изменама и допунама Законика о кривичном поступку у том смислу да се оштећенима призна право на накнаду и неимовинске штете коју су претрпели услед неоправдане осуде односно задржавања у притвору без основа. Мислимо да је ова идеја добра и да је треба што пре реализовати, тим пре што она има подлоге и у Уставу. Међутим, сматрамо да овом питању треба прићи веома студиозно и опрезно и кроз законске одредбе дати што конкретнија решења, како судови не би били у великој дилеми при одлучивању у овој деликтатној материји. Сматрамо, такође, да утврђивање постојања неимовинске штете, врсте и висине њене накнаде, не би требало препустити споразумевању између оштећених и органа управе надлежних за правосуђе, већ да то треба поверити искључиво судовима, који пружају много више гаранције за утврђивање и реалне и правичне накнаде. Јер, мора се признати, да није лако ни једноставно утврдити и у новчаној вредности изразити психички бол и патње лица које је без своје кривице провело дуже или краће време у затвору, затим висину штете због нарушења здравља или изгубљеног угледа у друштву услед хапшења, штету због искључења из друштвених организација и тд.

Илија Тодоровић

ДА ЛИ НАШЕ НОРМЕ О СУКОБУ ЈУРИСДИКЦИЈА КОД СПО- РОВА О ЧУВАЊУ И ВАСПИТАЊУ ДЕЦЕ ПРУЖАЈУ ДОВОЉНО ЗАШТИТЕ ЈУГОСЛОВЕНСКОМ ГРАБАНИНУ?

Општа је појава, да у статусним питањима, међународна приватна права појединих држава пружају посебну заштиту онима који се — преко држављанства или путем свог пребивалишта — везују за домаћу државу. Проф. Николајевић нагла-

шава, да је данас опште схватање, да је компетенција по статусним стварима „атрибут суверенитета заинтересоване државе”.¹ Док се у области промета релативно лако прихвата компетенција страног права и страног суда (под условом да није одређена на основу једностраних мерила), на подручју статусних односа проширује се надлежност домаћих судова и тражи се, да се при доношењу одлука води готово увек рачуна о нормама домаћег права.

Као и у другим државама, и код нас је специјална брига за домаће држављане у статусним стварима изражена у низу позитивних прописа. У Уставу СФРЈ наглашено је, да су деца, мајке и породица под посебном заштитом друштва.² У члану 5 Основног закона о односима родитеља и деце поставља се правило, да „Друштвена заједница пружа заштиту малолетној деци увек када интереси деце то захтевају”. Овај став је одражен и у нормама о сукобу закона у којима се одређује докле се простиру ингеренције нашег права. У члану 76 Основног закона о браку на пример, поставља се правило да се брак у коме је макар један супруг држављанин СФРЈ може огласити неважећим само из узрока предвиђених у југословенском праву, без обзира где је и у којој форми дотични брак закључен. Из члана 77 истог закона произлази, да се не може изрећи ни развод брака у коме је један од брачних другова југословенски држављанин, ако узрок за развод није предвиђен у југословенском праву.³

У области сукоба јурисдикција, посебна заштита југословенских држављана у статусним стварима изражена је у посебним прописима о директној надлежности, као и у одребама о признању и извршењу иностраних судских одлука. Чланови 47, 48 и 49 Закона о парничном поступку предвиђају знатно

¹ НИКОЛАЈЕВИЋ, Надлежност за тужбу за развод брака држављана ФНРЈ у иностранству са становишта југословенског права, Архив за правне и друштвене науке, 1952, стр. 61, на стр. 62.

² Члан 57 и 58 Устава СФРЈ.

Види анализу ових уставних одредаба: ПРОКОП, Породично право у свијетлу Устава СФРЈ, Зборник Правног факултета у Загребу, 1963, бр. 2—4; БАКИЋ, Социјалистички хуманизам и наше породично законодавство — Реферат на Симпозијуму о социјалистичком хуманизму, организованом од стране Српске академије наука и уметности, Београд, Новембар 1966.

³ Члан 77 не говори изричито о ситуацији када је један од брачних другова југословен, већ само о случају када су обоје страни држављани. У теорији постоји спор о томе, да ли се у првом случају примењује искључиво југословенско право, или се пак води рачуна кумулативно о правима обеју страна. На првом становишту стоји проф. БЛАГОЈЕВИЋ, Међународно приватно право, Београд 1950, стр. 300—301. Супротно становиште (тј. да се кумулативно примењују права оба супружника) заступају проф. ЕИСНЕР, Међународно приватно право, Књига I, Загреб, 1953, стр. 313; и проф. Јакшић, Колизоне нормe у савременом југословенском породичном праву, Југословенска ревија за међународно право, 1956, стр. 326.

Јасно је међутим, да се нормe југословенског права у сваком случају узимају у обзир.

ширу надлежност југословенских судова у брачним споровима и споровима ради утврђивања или оспоравања очинства, него што је то случај у погледу осталих спорова са страним елементом, за које важе одредбе о општој месној надлежности из члана 41 ЗПП.⁴ Уводни закон за Закон о парничном поступку поставља правило у члану 17, да се одлука страног суда која се односи на лично стање (статус) југословенског држављана може признати само ако није у супротности са југословенским материјалним правом. (Поред тога, што мора да задовољи и друге критеријуме који се траже код признања свих страних одлука.) Ова правила о сукобу јурисдикција, која проширују домаћу југословенског правосуђа и југословенског права у области статусних односа, заправо не нарушавају принципе међународног општења, јер наше право признаје и другим државама исте ингеренције у статусним стварима својих држављана, полазећи са становишта принципа суверене једнакости држава.⁵

Принцип посебне заштите домаћих држављана у статусним стварима није међутим потпуно доследно спроведен у нашем законодавству, у нормама у сукобу јурисдикција. Ова заштита није пружена у једној тако важној области, као што су спорови о чувању и васпитању деце.

Проблем постоји како у погледу директне надлежности наших судова тако и у погледу правила о признању и извршењу страних судских одлука.

У погледу директне надлежности треба истина рећи, да су наши судови аутоматски надлежни у веома широком кругу случајева, ако се питање чувања и васпитања деце решава у самом бракоразводном спору, о поништају брака, или спору о утврђивању или оспоравању очинства. Нема међутим посебне заштите наших држављана кроз одредбе о надлежности, ако се ово питање решава у засебној парници — коју могућност дозвољава члан 25 ЗПП. У овом другом случају, југословенски суд може да деривира своју надлежност једино из одредаба ЗПП о општој месној надлежности, а то значи да може бити надлежан једино ако тужени има пребивалиште или боравиште

⁴ Наши позитивни прописи често не разликују међународноприватноправну надлежност од месне надлежности, те прописи о месној надлежности важе и као прописи о разграничавању компетенција судова разних држава.

Види о том питању у нашој литератури: ПОЗНИБ, Грађанско процесно право, Београд 1965, стр. 113; ПОЗНИБ, Међународна надлежност југословенског правосуђа по ЗПП, Југословеска ревија за међународно право, 1959, стр. 400; ЦУЉА, Грађански парнички поступак ФНРЈ, Загреб, 1957. стр. 53. ЦИГОЈ, Међународно засебно право, Књига I, Љубљана 1960, стр. 14.

⁵ Види о потреби да се води рачуна о принципу суверене једнакости држава приликом постављања правила о међународној надлежности, ЈЕЗДИБ, Међународно приватно право, Књига, II, Београд 1965, стр. 147.

у Југославији⁶, без обзира да ли је неко од родитеља или деце (или чак сваки од њих) југословенски држављанин. То је савсим различита ситуација од оне у којој се налазе брачни спорови, у којима југословенски суд може увек да поступа, ако је само једна од странака југословенски држављанин, с тим што ће се месно надлежан југословенски суд одредити по пребивалишту или боравишту тужиоца (ако ни пребивалиште или боравање туженика, нити последње заједничко пребивалиште брачних другова није у нашој земљи), или пак одлуком Врховног суда Југославије (ако ни тужилац нема ни пребивалиште ни боравање у Југославији). Спорови о чувању и васпитању деце изузети су дакле од правила, да се у статусним споровима југословенских држављана нашим судовима пруже компетенције шире од уобичајених, да би се остварила Уставом прокламована посебна заштита пружена од стране друштва у овој области. Овај изузетак се тешко може оправдати, јер је питање код кога ће се дете подизати и васпитавати од исто тако виталног значаја за друштво, као и питање постојања брака на пример — ако не и више — и исто тако спада у област у којој Устав и други позитивни прописи налажу посебно заузимање од стране друштвене заједнице.

Свођењем одредаба о директној надлежности на правила о општој месној надлежности, тј. на домицил као критериј, заинтересованост друштва је заправо потпуно испуштена из вида. Одређивање надлежности по пребивалишту може бити индикатор интереса читаве заједнице у оним правима, које прихватају домицил а не држављанство као критериј припадности појединаца једној друштвеној заједници. Код нас, одређивање надлежности по домицилу странака представља признање одређених интереса на нивоу *странака*. То се види и из тога, што се у САД на пример — у једној држави која поставља домицил као основну везу између појединца и заједнице — пребивалиште се појављује као довољан основ за међународну надлежност у брачним споровима, без обзира да ли се ради о пребивалишту туженика или пребивалишту тужиоца.⁷ То је и логично, ако се домицил прихвата као показатељ одређених интереса који заслужују заштиту на нивоу *заједнице*, а не на

⁶ Уз изузетак предвиђен у члану 43 ЗПП, који се односи на југословенског држављана који стално живи у иностранству, а упућен је на рад тамо од стране државног органа или радне организације. За ова лица опште месно надлежан је суд њиховог последњег пребивалишта у Југославији.

⁷ Види пресуду Врховног суда САД, у спору Williams v. North Carolina, 317 US 287 (1942), која признаје домицил *тужиоца* као довољан основ за надлежност у бракоразводном спору, а из образложења се види, да је битно да постоји домицил једне, (ма које) странке.

Види о том питању у америчкој литератури: LORENZEN, Extra-territorial divorce — Williams v. North Carolina II, — Selected Articles in the Conflict of Laws, New Haven 1947, стр. 423; RHEINSTEIN, Domicil as Jurisdictional Basis of Divorce Decrees, 23 Connecticut Bar Journal 1949, стр. 280; GRISWOLD, Divorce Jurisdiction and Recognition of Divorce Decrees — A Comparative Study, 65 Harvard Law Review 1951, стр. 193.

нивоу *странака*, јер се за заједницу једнако везују и тужилац и тужени. Код нас се као критериј међународне надлежности појављује само домицил туженика, а не и пребивалиште тужиоца, управо због тога, што ми кроз ово мерило не спроводимо непосредну заштиту одређених интереса заједнице, већ се тиме штите првенствено интереси једне странке — оне странке, која по схватању законодавца то заслужује.

Учињени пропуст је тиме већи, што су у споровима око чувања и васпитања деце не само странке у спору људи, већ је и „предмет” спора (дете) човек, а држављанство (па ни домицил) детета не појављује се уопште чак ни као допунско мерило за одређивање да ли наш суд има довољно основа да поступа по ствари.

Могло би се поставити питање, да ли би се директна надлежност наших судова у споровима око чувања и васпитања деце (када се они решавају одвојено) могла проширити аналогном применом неких одредаба ЗПП, које се односе на друге случајеве. У обзир би дошли члан 48 ЗПП који предвиђа надлежност југословеског суда у проширеном броју случајева, ако се ради о *брачним споровима*; и члан 49 истог закона, који поставља правило, да наш суд може увек да поступа у споровима о утврђивању или оспоравању очинства, ако је ма која од странака југословенски држављанин.

Што се тиче члана 48, он се не би могао применити на спорове о чувању и васпитању деце, јер је појам „брачног спора” јасно одређен у члану 47 ЗПП и то на тај начин, да недвосмислено искључује спорове о смештају деце.⁸

Члан 49 такође се не би могао — по нашим мишљењу — протезати на спорове око чувања и васпитања детета. Одредбе о посебним месним надлежностима су *изузетак* и имају се према томе рестриктивно тумачити. Против евентуалне примене члана 49 на спорове о смештају деце путем аналогije говори и једна одлука Врховног суда Југославије.⁹ У овој одлуци изричито је наглашено, да се у споровима о чувању и васпитању деце не могу аналогijом применити одредбе о посебној месној надлежности садржане у члановима 45 и 49 ЗПП, већ се могу применити само норме о општој месној надлежности. По схватању Врховног суда, аналогija се примењује само ако неки правни однос није нормиран. У погледу надлежности међутим, — истиче се у одлуци — нема признине у закону. „Надлежност је одређена јасно и потпуно: по правилу је месно надлежан суд опште месне надлежности за туженог, и изузетно и само уколико закон изрично одреди, надлежан је неки други суд.”¹⁰ Ово решење донето је истина у спору без страног елемента, и објашњава одредбе о месној а не о међународној надлежно-

⁸ По члану 47 ЗПП брачни спорови су: спорови ради утврђивања постојања или непостојања брака, поништаја брака и развода брака.

⁹ Савезни врховни суд, Решење бр. 73/58 од 11. марта 1958. год. — Збирка судских одлука 1958, књига III, Свеска I, случај 77, страна 143.

¹⁰ Ибидем.

сти, али пошто одредбе ЗПП о месној надлежности представљају истовремено и норме о међународној надлежности, резоновање Врховног суда је релевантно и у међународном контексту.

Намеће се закључак, да се кроз наше норме о директној међународној надлежности не остварује Уставом одређена заштита деце и породице, када су у питању спорови о чувању и васпитању детета и када се они решавају одвојено. Мишљења смо, да би стога требало допунити одредбе о посебној месној надлежности, предвидевши ширу надлежност југословенских судова у овим случајевима. Најцелисходније и најнепосредније решење било би, ако би се као одлучујућа чињеница прихватило југословенско држављанство детета. Истицање држављанства детета оправдава чињеница, што је у овим споровима баш добробит детета оно што је од највећег значаја за друштвену заједницу. Она је од већег значаја и од правде учињене међу родитељима. Овакво вредновање интереса детета у односу на интересе родитеља, јасно се огледа у нашим материјално-правним прописима, који налажу да суд приликом одлучивања коме ће поверити дете има да се руководи првенствено интересима детета.¹¹

Признање и извршење иностраних пресуда у којима се одлучује о смештају детета такође нас ставља пред одређене тешкоће, имајући у виду наше позитивне норме о сукобу јурисдикција. По југословенским прописима (као уосталом и у већини модерних права) право страног суда да поступа по одређеној ствари цени се по истим мерилима која одређују надлежност домаћег суда.¹² То значи да се одлука страног суда о поверавању детета на чување и васпитање може признати, ако је надлежност страног суда заснована у складу са нашом одредбом о општој месној надлежности (и ако, наравно, испуњава и друге услове који се не тичу надлежности). Чини нам се, да је одређивање пребивалишта (или боравишта) туженика као јединог мерила за утврђивање надлежности у споровима око смештаја деце — ако је можда и задовољавајуће решење унутар

¹¹ Види члан 65 Основног закона о браку.

¹² Види члан 17 Уводног закона за ЗПП у коме се као један од услова за признање стране одлуке поставља захтев да је „...по прописима о надлежности који важе у нашој држави страни суд могао поступати у тој ствари;”.

У вези са овом одредбом поставља се питање, да ли под изразом „страни суд” треба подразумевати а) суд било које стране земље, или б) суд одређене стране земље, или пак в) одређени месно надлежан суд у одређеној страни земљи. Преовладава мишљење, да је друго тумачење најисправније. (Види у том смислу: ПОЗНИФ, Међународна надлежност југословенског правосудја по ЗПП, Југословенска ревија за међународно право, 1959, на стр. 411—412; ЦИГОЈ, Оп. цит. стр. 93; ЕИСНЕР, Међународно приватно право, Књига II, Загреб 1956, стр. 260; ТРИВА, Грађанско процесно право, Загреб 1965, стр. 74; ЈУХАРТ, Цивилно процесно право ФНРЈ, Љубљана, 1961, стр. 603).

једне државе — неадекватно на међународном плану. Тиме је могућа компетенција страног суда постављена истовремено и прешироко и преуско. Прешироко због тога, што можемо доћи у ситуацију, да инострани суд одлучује о судбини југословенског детета који живи у Југославији, а чија чак оба родитеља могу бити југословени. Ситуација је отежана и тиме, што се у овој специфичној врсти спорова (код спорова о чувању и васпитању деце) остали услови за признање стране одлуке такође нису у стању да обезбеде интересе заједнице, јер су код ове врсте спорова мање ефикасни него код осталих статусних одлука. При томе мислимо првенствено на материјалноправни услов, тј. на захтев да страна одлука која се односи на статусно питање, не буде у супротности са југословенским законом који се примењује за решавање таквих односа. Кроз овај услов може да се врши веома ефикасна заштита одређених принципа нашег друштва на пример код бракоразводних спорова, или спорова о поништају брака, јер су ту законодавства веома различита, а ми кроз материјалноправни услов вршимо селекцију разлога за развод или поништај предвиђених у страним правима, прихватајући само оне који нису у супротности са нашим концепцијама и нашом политиком у области брачних односа. По питању смештаја деце међутим, материјална права велике већине држава, нарочито држава са новијим законодавством,¹³ су *иста*. Обично се предвиђа да се има донети решење какво највише одговара интересима детета. Различита решења у овој области не произилазе из различитости материјалноправних одредаба, већ из различите судске оцене чињеница, али ослањајући се на норму. Вредновање чињеница — примењујући исту норму — не може се међутим преиспитати на основу материјалноправног услова за признање стране пресуде.

Постоји још један инструменат за контролу меритума стране одлуке — међународни јавни поредак. Примена овог института међутим, поставља озбиљне проблеме због контроверзи које постоје око конципирања садржине ордере публик а треба да имамо у виду и то, да је међународни јавни поредак веома осетљиво и *изузетно* средство, чија примена не би смела да буде нормалан, редован начин решавања проблема.

Из ових разлога, требало би испитати могућност ограничавања надлежности страног суда у случајевима у којима су интереси наше друштвене заједнице непосредно и интензивно ангажовани, успостављајући евентуално искључиву надлежност наших судова у случајевима када је дете наш држављанин и има пребивалиште у Југославији, или можда у неким другим случајевима у којима је везаност учесника у спору за нашу државу јасно и чврсто манифестована.

Треба поменути и то, да пребивалиште (или боравиште) туженика као *једини* критериј за надлежност страног суда, може да угрожава не само интересе наше државе, већ и интре-

¹³ Види БАКИБ, Породично право, Београд 1967, стр. 215.

се стране државе. Питање је не би ли требало признати страном суду могућност да поступа у једној ствари у којој су и дете и родитељи држављани те државе, у којој дете има рецимо и пребивалиште у тој држави, али туженик има пребивалиште у некој другој држави. По нашим прописима одлука страног суда који је на овај начин заснова своју надлежност не би се код нас могла признати, иако у бракоразводним споровима на пример, могла би се у неким ситуацијама признати надлежност страног суда иако би се она заснивала само на држављанству тужиоца.¹⁴

Недовољно вођење рачуна о легитимним интересима других држава је још један разлог — сем разлога које смо изнели говорећи о проблемима директне надлежности — да се одредбе о надлежности у споровима око смештаја деце допуне. (Ако би се то сматрало као непотребно у унутрашњим односима, могле би се и одвојити одредбе о месној и одредбе о међународној надлежности.) Пошто се мерила за утврђивање надлежности наших судова аутоматски примењују и као мерила за процену да ли је страни суд могао да поступа по ствари, тиме бисмо и страним судовима признали веће ингеренције у статусним стварима њихових држављана — што би иначе било потпуно у складу са основним концепцијама наших норми о сукобу јурисдикција у статусним односима.

Желимо да закључимо, да наше норме о сукобу јурисдикција у области статусних односа не остварују своје основне циљеве и основне замисли које су довеле до њиховог стварања, ако су у питању спорови о чувању и васпитању деце који се решавају одвојено. Не остварује се Уставом прокламована посебна заштита коју у тој области пружа наша друштвена заједница, а не остварују се ни они принципи о међународном разграничавању надлежности у статусним стварима, на које су наши прописи иначе постављени. Ова ситуација налаже одређену ревизију одредаба о сукобу јурисдикција (првенствено одредаба о надлежности) у споровима око смештаја деце. Ово тим пре, што услед све већ мобилности становништва, па и миграционих кретања код нас и у Европи уопште, ова питања постају веома значајни и за праксу.

Мр. Тибор Варади

¹⁴ Види члан 47/2 ЗПП, у вези са чланом 17 Уводног закона за ЗПП.

Др Владимир Бајер: (DR VLADIMIR BAYER) Југословенско кривично процесно право књ. I

Др Владимир Бајер професор Правног факултета у Загребу, познат научник издао је III измењено издање свога Југославенског кривичног процесног права, књ. I. Ово издање претставља допуњено и измењено II издање ове књиге у правцу прописа новелираног Законика о кривичном поступку.

Рад професора Бајера и по систематици материје и по обради претставља врхунска остварења из ове научне области.

Књига је подељена у пет поглавља: I поглавље: опћи основни појмови, II поглавље: кривични процес и кривично право СФРЈ, њихов међусобни однос и однос према сродним гранама права СФРЈ, однос науке кривичног права према криминалистици, III поглавље: извори кривичног процесног права, те права о организацији органа кривичног поступка, органа унутрашњих послова и адвокатуре СФРЈ, границе важења прописа кривичног процесног права и тумачења тих прописа, IV поглавље методичка диоба кривичног поступка СФРЈ на стадије, V поглавље: основна начела Југославенског кривичног поступка.

Књигу, врло добро опремљену, издало је издавачко предузеће ШКОЛСКА КЊИГА у Загребу.

М. Ботић

Др Борис Визнер: Грађанско право у теорији и пракси књига III

Др Борис Визнер судија у М. Лошињу издао је III књигу Грађанског права у теорији и пракси (друго прерађено, допуњено издање). Овом књигом је обухваћено стварно и облигационо право. Раније су изашле две књиге Визнеровог Грађанског права, где је у првој књизи обрађен општи део грађанског права а у другој књизи наследно право. Тако је овај вредан правни писац и практични правник, пружио правницима, а првенствено практичарима — судијама и адвокатима — читав систем Грађанског права у теорији и пракси. Теорија је веома успешно освежена одговарајућом судском праксом свих Врховних судова у Југославији, што даје нарочиту вредност овој књизи. За практичаре пак, нарочито без веће праксе, одлично ће доћи и обрасци, типични примери у пракси уз одговарајућу материју, тако да књига може веома корисно послужити и за припремање правосудног испита.

Аутор се иначе ослања на ОГЗ и СГЗ, на мишљења и ставове наших еминентних научника и професора Универзитета, што у уводу посебно и подвлачи, чиме књига само добија у значају, обзиром на карактер и природу самог рада. Књига је (1375 страница) подељена на: I стварна права (уводна

разматрања, посјед, власништво, приватно власништво, лично власништво, друштвено власништво, реални терети, заложно право, право служности (П об в е з н о п р а в о) уводна разматрања, извори обвеза, обвезни уговори, једностране изјаве воље као извори обвеза, проузроковање штете као извор обвеза, неосновано обогаћење, пословодство без налога, употреба ствари у корист треће особе без потребне основаности као извор обвеза, закон као извор обвеза, обвезни уговори. У додатку су обрађени радни и стамбени спорови са савременом судском и управном праксом те одговарајући у примерцима разних поднесака. Књига је изашла у наклади писца, а штампана је у „Ријечној тискарни“ у Ријеци, цена 110,— динара.

М. Ботић

Др БРАНКО ЈОВАНОВИЋ

У Алибунару је 26. децембра 1969. год. после краће болести умро у 83-ој години живота Др Бранко Јовановић адвокат у пензији.

Пок. Др Бранко Јовановић рођен је у Алибунару. Гимназију је учио у Панчеву и Новом Саду. Правне науке је завршио у Будимпешти, где је и докторирао, па потом и адв. испит положио. Адвокатуру је вршио у Алибунару.

Његови кратки, али садржајни парнични говори на завршетку главних расправа одговарали су начелу: *Multa paucis*: Са мало речи, реци много! Поднесци његови како по спољашњој форми (уредности) тако и по темељним правним разлагањима могли су служити и служили су млађим нараштајима као узор.

Слава му!

К. Т.

ИЗ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Тужиоцу се има досудити сразмеран трошак према успеху тужбе ако је тражио неимовинску штету. (ВСВ бр. Гж. 1111/969).

Тужиоц је поднео тужбу ради исплате одштете у износу од 60.000 н. д. I. ст. суд је досудио 18.500 н. д. а трошкове је пребио. Тужилац је уложио жалбу, која је дели-

мично уважена, и тужиоцу досуђен трошак у износу од 1.994 н. д. Док је са захтевом ради повишења накнаде штете одбијен, а из разлога:

Ако је тужилац делимично успео са захтевом за накнаду штете по сваком траженом виду и ако се радило о накнади само неимовин-

ске штете коју одмерава суд у смислу чл. 212 ЗПП онда тужилац има право на накнаду оног дела својих трошкова који је сразмеран његовим успеху у овом спору. Тај сразмеран део тужбених трошкова, одмерен по одредбама Тарифе о наградама и накнади трошкова за рад адвоката, износи 1.994 н. динара.

Суд је овлашћен да на припремном рочишту проверава вредност предмета спора у смислу прописа чл. 39 ст. 3 ЗПП све докле док се припремно рочиште не заврши. (ВСВ бр. Р. 131/69).

Општински суд је затражио од надлежног органа пре завршетка припремног рочишта процену спорних некретнина тј. пре завршетка припремног рочишта предузео је радњу проверавања вредности предметног спора, како је то предвиђено у чл. 39 ст. 3 ЗПП, па пошто је вредност спора процењена на 20.000.— нд. то је, за решавање овог спора надлежан Окружни суд а не Општински суд.

Општина је надлежна због ништавости побијати уговор којим радна организација продаје грађанима стан на начин противан чл. 10 ст. 2 Закона о промету земљишта и зграда. (ВСВ бр. Гж. 108/969).

Окружни суд је одбио тужбени захтев Општине ради поништења уговора о продаји једног двособног стана од стране радне организације. Уложена жалба је основана, пресуда Окружног суда преиначена, тужбени захтев усвојен, купопродајни уговор поништен а из разлога:

Општина је као друштвено политичка заједница легитимисана да тужбом тражи поништење купопродајног уговора склопљеног између радне организације и грађана противно чл. 10 ст. 3 Закона о промету земљишта и зграда тј. путем непосредне погодбе, а без јавног надметања.

Када је Законом о промету земљишта и зграда прописан начин отуђења станова из друштвене имовине у корист грађана, а у случају не придржавања тих прописа предвиђена као санкција ништавост

таквог правног посла, што је предвиђено у циљу заштите једног друштвеног интереса јер се односи на заштиту станбеног фонда као једног од материјалних услова за живот и рад људи — грађана, то је онда Општина као друштвено политичка заједница овлашћена и легитимисана за покретање таквог спора.

Како је утврђено да је правни посао спроведен противно прописима чл. 10 ст. 3 горе цитираног закона, то је тужбу ваљано уважити.

Суд не може одбити тужбени захтев због „недостатка доказа”, већ ако изведени докази нису довољно има да саслуша парничне странке. (ВСС бр. Гж. 864/69).

И. ст. суд одбио је тужбени захтев јер да није спроведеним доказима утврђено довољно основа за чињенично стање тј. због недостатка доказа. Жалба је поднесена, па је пресуда укинута а из разлога:

Не може пресудом у праници тужбени захтев бити одбијен само са тога разлога што изведени докази не пружају довољно основа за утврђивање битних чињеница тј. због „недостатка доказа”. Ако други изведени докази не пружају довољно основа за утврђивање потребних чињеница, онда је суд дужан саслушати парничне странке и ваљаном оценом њихових исказа и других изведених доказа утврдити истините чињенице, те на основу њих судити о основаности тужбеног захтева.

Ако је на земљишту, које представља власништво једног брачног друга, у току брачне заједнице засађен нов виноград, тада други брачни друг има само обавезу правити захтев. (ВСВ. бр. Гж. 906/69).

И. ст. суд делимично је уважио тужбени захтев па је тужени уложила жалбу која је основана, И. ст. пресуда укинута а из разлога:

Правилно је И. ст. суд утврдио да је виноград власништво тужене, која га је наследила од свог оца. Правилно је утврђено и то да је виноград био стар и да су парничне

странке у току трајања брачне заједнице засадили нов виноград.

Међутим, погрешно је I. ст. суд када је одлучио да тужиоцу припада стварно-правно овлашћење на винограду, тј. да може остваривати и део земљишта на коме се налази виноград а које представља власништво тужитељице.

По мишљењу ВСВ ако је на земљишту које представља власништво једног брачног друга, у току брачне заједнице засађен виноград, тада други брачни друг има само обигаторно правни захтев тј. право да тражи накнаду оних инвестиција које је он уложио приликом подизања новог винограда.

Пропуст у надзору детета једног родитеља повлачи за собом и одговорност другог. (ВСВ. бр. Гж. 1142/69).

I. ст. суд је осудио туженог да родитељима на име накнаде за претрпљени психички бол исплати 3.000.— односно 2.400.— нд. Тужени је уложио жалбу, која је делимично основана и уважена те је досуђено сваком тужиоцу по 1.800.— нд. а из разлога:

Кад родитељи погинутог детета живе у заједници, а један од њих је учинио пропуст у надзору детета због кога се смањује износ накнаде штете која му припада због губитка детета, тада његов пропуст у надзору детета једнако утиче и на износ ове накнаде који припада другом родитељу без обзира што овај услед своје одсутности није ни вршио надзор детета у моменту штетног догађаја.

Насилничко понашање на јавном месту. (ВСВ. бр. Кж. 583/69).

Општински суд је ослободио окривљеног, док га је Окружни суд осудио на два месеца затвора због кривичног дела из чл. 292-б КЗ. Уложена жалба је одбијена као неоснована а из разлога:

За постојање кривичног дела насилничког понашања на јавном месту из чл. 292-б КЗ — уколико је утврђено да је оптужени грубим врећањем угрозио спокојство грађана и реметио јавни ред — није потребно да је оптужени за ово дело раније осуђиван, већ је до-

вољно да је он више пута прекршајно кажњаван, јер ова чињеница несумњиво указује на његову склоност за овиквим понашањем.

Преношење месне надлежности. (ВСВ. бр. Кр. 113/69).

Оштећени као тужилац поднео је предлог да се одреди други општински суд за суђење у кривичном предмету. ВСВ је одбио овај захтев а из разлога:

Оштећени као тужилац није овлашћен да Врховном суду ставља предлог за преношење месне надлежности у смислу чл. 34 ст. 1 ЗКП па се такав његов предлог има као недозвољен одбацити.

Плаћање здравствених услуга за паушалну накнаду односи се само на комуналне заједнице за које је таква одредба уговорена а не и на друге комуналне заједнице обухваћене истим уговором (Врх. привр. суд Сл. број 1621/69—4).

Комунални завод за социјално осигурање је са здравственом установом закључио уговор о пружању здравствене заштите и плаћању накнаде осигураним лицима-земљорадницима у 1968. години. Уговором су странке утврдиле просечну вредност болесничко-опскрбног дана у одређеном износу, а комунални завод је истовремено један део капацитета тужиоца откупио за фонд здравственог осигурања земљорадника у Новом Саду.

Тужилац здравствена установа је ставио захтев да му тужени комунална заједница осигурања земљорадника плати накнаду за извршене здравствене услуге обрачунату по утврђеној цени а тужени се бранио да се накнада има обрачунати према уговореној паушалној накнади за земљораднике из Новог Сада, која износи мање од обрачуна по утврђеној цени.

Првостепени суд је захтеву тужбе удовољио а ову је пресуду потврдио и другостепени суд поводом жалбе туженог са седећим образложењем:

„Правилно је нашао првостепени суд да спорну ствар треба решити на основу уговора, чија је садржина неспорна. Па како по чл. 27. ст. 1. поменутог уговора цена јед-

ног б. о. дана износи 68,50 динара увећана вредношћу лекова и услуга других радних јединица, то је првостепени суд заузео исправно становиште да је тужени у обавези да неспорне здравствене услуге плати по тој цени, чијој обрачунској тачности тужени није приговорио.

Без правног значаја је за решење ове ствари околност да је тужилац, у оквиру споразума са Комуналним заводом за социјално осигурање, Нови Сад, посебном клаузулом уговора (чл. 27. ст. 2) предвидео паушално обрачунавање трошкова здравствених услуга за осигуранике Комуналне заједнице социјалног осигурања земљорадника Нови Сад, и кад се на основу те паушалне накнаде утврде за ту заједницу трошкови једног б. о. дана, онда то представља мањи износ него што се у овом случају тужбом тражи за један б. о. дан. Ово са разлога што је по становишту овог суда, тужилац који је закључио уговор са Комуналним заводом за социјално осигурање у Новом Саду био овлашћен, да уговори да своје услуге пружи корисницима услуга-осигураницима по јединих комуналних заједница за паушалну накнаду, а то нема утицаја на обавезе других комуналних заједница обухваћених истих уговором за које паушална накнада није уговорена. Следствено томе тужени се неосновано позива на паушалну накнаду која се не односи на њега."

Споразум о вансудском поравнању у току парнице правно обавезује странке (Врх. привр. суд бр. 1232/69—3).

После донесене првостепене пресуде док још иста није постала правоснажна странке су постигле споразум о вансудском поравнању по предмету тужбеног захтева. У жалби је тужени истицао да га одредбе овог поравнања не обавезују јер је сматрао да је пресуда постала правоснажна. —

Другостепени суд је решавајући о жалби туженог по истакнутом поравнању.

„Странке су овлашћене да извесне спорове између себе регулишу споразумом, у Конкретном случају то су странке и учиниле. Странке су на дан 16. VII 1968.

године закључиле у писменом облику вансудско поравнање које се управо односи на потраживање тужиоца које је остваривао у парници. Тим споразумом тужени се обавезао да тужиоцу исплати спорни износ с тим да су уговориле рок исплате, односно тужени се обавезао да спорни износ исплати у неколико рата. Истим споразумом странке су уговориле да тужени не плаћа камату по 8% већ по стопи од 6%. —

Пошто су поменуто вансудско поравнање у име странака потписали директори тужиоца и туженог, дакле законски заступници странака то овај споразум обавезује странке."

Купац не може одбити исплату куповне цене за робу испоручену без атеста ако тај услов није уговорен (Врх. привр. суд Сл. бр. 2075/69—3).

Тужени је оспорио тужбени захтев за плаћање купопродајне цене за испоручену робу наводећи да тужилац као продавац није са робом доставио и одговарајући атест.

Против првостепене пресуде којом је тужбеном захтеву удовољено тежени је изјавио жалбу, а ову је другостепени суд одбио из следећих разлога:

„Врховни привредни суд је ценио наводе истакнуте у жалби, да тужилац није у испуњењу уговора испоручио резервне делове са атестом и да зато нема право на наплату уговорене цене, па је нашао да се ти наводи не могу прихватити, са разлога што приликом закључења уговора није постигнут међу странкама никакав споразум о томе, нити је куповина била у словљена да роба мора бити, у смислу Наредбе о хомологовању (атестирању) опреме и делова за моторна возила (Службени лист СФРЈ бр. 18/67) атестирана. Тужени дакле као купац пропустио је приликом куповине резервних делова по приказаном узорку, да провери, да ли је на том узроку на прописан начин утиснута хомологациона ознака, или, да тиме услови испоруку. Стога тужени није могао после испуњења уговора од стране тужиоца, као продавца, истичати приговор да само зато што

је његов купац истакао тај приговор и одбио пријем испоруке, да тужилац нема право на наплату куповне цене. Тачно је, како то тужени истиче, да опрема и делови за моторна возила морају пре стављања у промет бити хомологовани, и да та обавеза, према тач. 2. наведене Наредбе пада на терет произвођача. Ако је међутим, роба стављена од произвођача у промет

противно чл. 1. Наредбе, то још не значи да тако испоручена роба нема својства која су требала бити потврђена хомологовањем и гарантована та својства стављањем хомологационе ознаке на производ. Према томе, производи без такве ознаке не губе у промету својство робе и купац, кад је већ купио производе без такве ознаке, може сам отклонити тај недостатак."

ИЗ СЕДНИЦЕ УО АК У САПВ

На седници Управног одбора Адвокатске коморе у САПВ која је одржана 10. јануара 1970. год. донесена су следећа решења:

1. Узет је на знање извештај председника, секретара, благајника те референата Управног одбора о раду.

2. Решавано је о молбама о упису у Именик адвоката, те се решења упућују Савету.

3. Решењем бр. 470/69 уписује се у именик адвоката АК у САПВ Трухар Желимир у Срем. Митровици са даном 15. XII 1969. а услед пресељења седишта канцеларије из Београда у Срем. Митровицу.

4. Решењем бр. 498/69 уписује се у именик приправника Коша Иштван код адвоката Оливера Новаковића, Нови Сад, а са даном 10. I 1970.

5. Решењем бр. 27/70 брише се из именика адвоката АК у САПВ са даном 31. XII 1969. услед пресељења адвокатске канцеларије из Пећинаца у Београд адвокат Василије Узелац.

6. Решењем бр. 499/69 брише се из именика адвоката АК у САПВ са даном 30. децембар 1969. због заснивања радног односа Радојица Маћаров, адвокат из Зрењанина а за преузимања се поставља Јован Секељ, адвокат у Зрењанину.

7. Решењем бр. 24/70 брише се из именика адвоката АК у САПВ Александар Дадић из Панчева са даном 15. јануар 1970. због заснивања радног односа а за преузимања одређује се Дејан Поповић, адвокат из Панчева.

8. Решењем бр. 28/70 узима се на знање да је Дејан Поповић, адвокат из Ковачице 6. јануара 1970. преселио седиште своје канцеларије у Панчево.

9. Решењем бр. 487/69 брише се из именика адвоката АК у САПВ услед смрти 15. децембра 1969. др Стеван Анојчић, адвокат у Оџацима а за преузимања се одређује Славко Ђук, адвокат у Оџацима.

10. Решењем бр. 401/68 узима се на знање да је Манојло Латковић адвокат из Зрењанина извршио ликвидацију адвокатске канцеларије Вељка Комљеновића, те се разрешава дужности преузимаатеља.

11. Решењем бр. 221/69 евидентира се уговор о пружању правне помоћи закључен између Борислава Цветковића, адвоката у Новом Саду и предузећа „Просвета“ Београд, представништво Нови Сад од 16. маја 1969.

12. Решењем бр. 492/69 евидентира се уговор закључен о пружању правне помоћи између адвоката Драгољуба Гвозденца из Новог Сада и Грађ. зан. предузећа „Техноградња“ Нови Сад од 10. новембра 1969.

13. Решењем бр. 372/969 евидентира се уговор закључен о пружању правне помоћи адвоката Драгољуба Гвозденца из Новог Сада и предузећа „Дунав-Тиса-Дунав из Новог Сада од 16. септембра 1969.

14. Решењем бр. 496/69 брише се из именика адвоката АК у САПВ Стеван Гардашевић, адвокат из Зрењанина са даном 1. јануар 1970. а за преузимаатеља се одређује Милош Николић, адвокат у Зрењанину.

15. Решењем бр. 495/969 брише се из именика адвоката АК у САПВ Славко Павлов, адвокат у Новом Саду са даном 31. децембар 1969. а за преузимаатеља је одређен адвокат Александар Пердух.

16. Решењем бр. 491/969 брише се из именика адвоката АК у САПВ са даном 30. децембар 1969. Димитрије Симин, адвокат из Србобрана због пензионисања а за преузимаатеља се одређује Илија Лакићевић, адвокат из Србобрана.

17. Управни одбор захваљује свима адвокатима, адвокатским приправницима и осталим личностима и установама који су му изразили и зажелели срећну Нову 1970. годину.

18. Решавано је о текућим питањима.

Управни одбор АК у САПВ

Др СТЕВАН АНОЈЧИЋ

Рођен 22. децембра 1893. године у Миклушевцима, докторирао је у Загребу 21. марта 1923. године.

Од 1925. године, тачно 27. октобра отворио је своју адвокатску канцеларију у Тителу, где је био адвокат све док није постављен, у 1939. г. за јавног бележника.

После рата преселио се у Осаке где је био адвокат све до 15. децембра 1969, год. дана када је умро.

Др Ст. Анојчић био је добар, савестан адвокат, који је имао много пријатеља и поштоваоца.

Слава Му!

НИКОЛА БУЛГАКОВ

Рођен 25. јула 1888. у Почепу СССР, дипломирао је у Кујеву 1909. године.

Пре рата био је судија, а адвокат је постао 19. I 1951. год.

Никола Булаков био је одличан адвокат, који је све своје дужности обављао најсавесније и на задовољство свију.

Слава Мy!

СТИПАН БОВИЋ

14. јануара 1970. умро је у Суботици Стипан Бовић, адвокат,

Пре рата био је службеник у адвокатској канцеларији. У рату је био, као заробљеник вратио се кући у лети 1941. године. За време окупације био је чиновник, без да се бавио ма каквом политиком.

Од 1951. је адвокат, који је своје дужности обављао увек сходно прописима закона и адвокатског морала.

Слава Мy!

САВА РАДУЛОВИЋ

16. јануара 1970. умро је у Бајмоку адвокат Сава Радуловић. Пок. Сава Радуловић рођен је у Даниловграду 3. октобра 1899. године у угледној кући Радуловића.

После завршеног Правног факултета у Београду био је у државној служби све до II. светског рата.

Адвокат је постао после рата, а ту је дужност, врло предано, савесно и са много знања вршио све до своје смрти.

Слава Мy!

ИЗ КЊИГОВОДСТВА КОМОРЕ

Позивају се сви чланови фонда посмртнине да уплате по 10 н. д. за смртне случајеве: др Ст. Анојчића, др Бр. Јовановића,

Николе Булгакова, Стипана Ђовића и Саву Радуловића, умрлих пензионисаних и активних адвоката. Уплата се врши на тек. рачун. Адвокатска комора у САПВ бр. 657-8-419.

Књиговодство Коморе

УПИС У ИМЕНИК АДВОКАТА АК У САПВ

Пошто су се оба органа који одлучују о упису у именик адвоката Управни одбор и Савет, сагласили да постоје сви услови за упис у именик адвоката, то су на основу чл. 93 тач. 4, чл. 87 тач. 3 чл. 13 тач. 1, 2, 3, 6 и 7 ЗОА, чл. 13 ст. 2 Закона о правосудном испиту, те чл. 7 и 9 Статута АК у САПВ, уписује се у именик адвоката са данам 15. јануар 1970. године, с решењем број:

- 21/1970 Марић Златоје — Нови Бечеј
- 25/1970 Примовић Живко — Темерин
- 26/1970 Јовановић Лука — Нови Сад
- 29/1970 Милић Кларић — Нови Сад
- 432/1969 Дингарац Нада — Панчево
- 445/1969 Мирјана Рајчевић — Панчево
- 447/1969 Бети Станко — Нови Сад
- 462/1969 Јанковић Златоје — Кикинда
- 467/1969 Несторов Мирко — Зрењанин
- 479/1969 Кордић Душан — Зрењанин
- 497/1969 Гардашевић Стеван — Зрењанин

АДВОКАТСКА КОМОРА У САПВ

ПРЕТПЛАЋУЈТЕ СЕ НА „ГЛАСНИК” АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ
У С. А. П. ВОЈВОДИНЕ ЈЕДИНИ ПРАВНИ ЧАСОПИС У ВОЈ-
ВОДИНИ. „ГЛАСНИК” ДОНОСИ ЧЛАНКЕ ИЗ СВИХ МАТЕРИЈА
ПРАВНИХ, ПУБЛИКУЈЕ СУДСКУ ПРАКСУ ВРХОВНОГ СУДА
ВОЈВОДИНЕ И ВРХОВНОГ ПРИВРЕДНОГ СУДА. ЦЕНА ПРЕТ-
ПЛАТЕ ЈЕ 30. Н. Д. ГОДИШЊЕ, А ПРЕТПЛАТА СЕ УПЛАЋУЈЕ
АДВОКАТСКОЈ КОМОРИ НА ТЕКУЋИ РАЧУН 657-8-419.

„ГЛАСНИК” излази сваког месеца / Издавач и власник: Адвокатска комо-
ра у САПВ, Нови Сад, Змај Јовина 20 / Уређује одбор: Милорад Ботић,
гл. и одг. уредник. Коста Хаџи, уредник, др Јожеф Варади, др Тота
Ишпановић и др Густав Керпел, чланови одбора / Одговорни уредник:
Милорад Ботић, адвокат, Нови Сад, Нар. хероја 6 / Текући рачун:
657-8-419 / Годишња претплата 30 н. д. / Цена једног броја 3 н. д. / Штампана
„Будућност”, Нови Сад, Шумадијска 12

